

Ενώπιον του Δικαστηρίου της Νυρεμβέργης

Ο HANS Kelsen ΚΑΙ Ο CARL SCHMITT
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΗ *NULLUM CRIMEN, NULLA POENA SINE LEGE*

I suppose the first person ever charged with murder
might have said: «now see here. You can't do that.
Murder hasn't been made a crime yet»

Hartley Shawcross¹

Αποσπάσματα βιογραφικού λόγου²

1

Η απόπειρα πραξικοπήματος της 13/3/1920 βρίσκει τον Gustav Radbruch στη θέση του καθηγητή στη Νομική Σχολή του Κιέλου. Μαζί με τον βοηθό του

¹ Ο επικεφαλής της βρετανικής κατηγορούσας αρχής στη Δίκη της Νυρεμβέργης, κατά την εναρκτήρια ομιλία του, αντικρούοντας την *ex post facto* ένσταση (Joseph E. Persico, *Nuremberg: Infamy on Trial*, Νέα Υόρκη: Penguin Books 1994, σ. 138).

² Για τις πραγματολογικές αναφορές στους *παράλληλους βίους* των επόμενων παραγράφων, βλ., εντελώς ενδεικτικά, Robert Alexy, «Gustav Radbruch (1878-1949)», *Christiana Albertina*, τχ. 58 (2004), σ. 47 επ.· Oona A. Hathaway & Scott J. Shapiro, *The Internationalists: How a Radical Plan to Outlaw War Remade the World*, Νέα Υόρκη: Simon & Schuster 2017, σ. 244 επ., 268 επ.· A. Javier Treviño, «Introduction», στο Hans Kelsen, *General Theory of Law and State*, Νιου Μπράνσγουικ: Transaction Publications 2006, σ. xxii επ.· Reinhard Mehring, *Carl Schmitt: Aufstieg und Fall*, Μόναχο: Verlag C. H. Beck 2009, σ. 295· Carl Schmitt, *Antworten in Nürnberg*, Βερολίνο: Duncker & Humblot 2000, σ. 60· του ίδιου, *Glossarium: Aufzeichnungen der Jahre 1947-1951*, Βερολίνο: Duncker & Humblot 1991, σ. 308· Scott Horton, «Through a Mirror, Darkly: Applying the Geneva Conventions to “A new Kind of Warfare”», στο Karen J. Greenberg (επιμ.), *The Torture Debate in America*, Καίμπριτζ: Cambridge University Press 2005, σ. 139 επ.· Παύλος Σούρλας, «Καρλ Σμιτ: Από τη Βαϊμάρη στο σήμερα μέσω Τρίτου Ράιχ», *The Athens Review of Books*, τχ. 16 (Μάρ. 2011), σ. 8, σημ. 2. Επίσης, για το γενικότερο διανοητικό κλίμα, βλ. τη μελέτη μου, «Ο Αριστόβουλος Μάνεσης στη Βαϊμάρη», *Το Σύνταγμα*, τχ. 3, 2015, σ. 463 επ., καθώς και τις σχετικές αναπτύξεις μου («παρατεταμένος γερμανικός μεσοπόλεμος») στο υπό έκδοση βιβλίο μου, *Φιλοσοφία μετά John Rawls*, Αθήνα: Ευρασία 2020.

Hermann Heller, τον μετέπειτα σπουδαίο συνταγματολόγο που πέθανε πρόωρα στην εξορία (την 5η/11/1933 στη Μαδρίτη), πρωτοστατεί στην ένοπλη αντίσταση των εργατών κατά των πραξικοπηματιών, συλλαμβάνεται και γλιτώνει από την εκτέλεση στο παρά πέντε (λόγω της αποτυχίας του κινήματος). Το κύρος του, μεταξύ των διανοουμένων και των πολιτικών της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, υπήρξε απaráμιλλο: είναι ο πρώτος καθηγητής πανεπιστημίου που την 9η/5/1933 παύεται (από την εν τω μεταξύ θέση του στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης), χωρίς να είναι —σημειωτέον— εβραϊκής καταγωγής (ή κομμουνιστής).

2

Ομοίως παύεται και ο Hans Kelsen, καθηγητής από το 1930 στο Πανεπιστήμιο της Κολωνίας. Προηγούμενος, με εντολή του τότε καγκελαρίου της Αυστρίας Karl Renner,³ ο Kelsen συμβάλλει αποφασιστικά στην εκπόνηση του νέου συντάγματος της Αυστρίας και συλλαμβάνει τον θεσμό του συνταγματικού δικαστηρίου. Υπηρετεί ως μέλος του εν λόγω Δικαστηρίου από το 1921 μέχρι το 1930, οπότε αποχωρεί, μετά την πολιτική θύελλα που προκαλεί η απόφασή του σε ένα ζήτημα εγκυρότητας του γάμου, και εγκαταλείπει οριστικά την... καθολικώς δι-αμαρτυρομένη Αυστρία.

3

Ο Kelsen, το 1932, ως Κοσμήτωρ της Σχολής, δεν στέκεται εμπόδιο στη διαδικασία μετάκλησης του Carl Schmitt. Στην από 7/10/1932 επιστολή του γράφει προς τον Schmitt: «Είμαι πεπεισμένος ότι, παρά τις επιστημονικές μας αντιθέσεις, θα μπορούσαμε ανθρωπίνως να συνεννοηθούμε κατ' άριστο τρόπο»· ο δε Schmitt, στην από 20/11/1932 απαντητική επιστολή του, τον διαβεβαιώνει για τη συναδελφική και αρμονική του μελλοντική συνεργασία. Κατά την εθνικοσοσιαλιστική οικονομία δυνάμεων, ο Kelsen, αν και εβραϊκής καταγωγής, θα μπορούσε να παραμείνει στη θέση του με ομόφωνη απόφαση της Σχολής (ως «αναντικατάστατος» — και ο Kelsen ήταν ασφαλώς αναντικατάστατος). Ο μόνος που αρνείται την ψήφο του είναι ο Schmitt. (Πρόκειται για μία ακόμη κακοήθειά του και —δυστυχώς— όχι για τη χειρότερη.)

³ Λαμπρή, βέβαια, η μονογραφία του, *Die Rechtsinstitute des Privatrechts und ihre soziale Funktion: Ein Beitrag zur Kritik des bürgerlichen Rechts*, Στουτγάρδη: Gustav Fischer Verlag 1965.